

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G.

11. JULIJĀ

Nr. 28 (130)

ŠAI NUMURĀ:

Ievads — PADOMJU PATRIOTISMA TEMA. PSRS Padomju rakstnieku savienības ģenerālsēkretārs A. A. Fadejevs — PADOMJU LITERATŪRA PĒC VK(b)P CK 1946. G. 14. AUGUSTA LĒMUMA PAR ŽURNALIEM «ZVEZDA» UN «LEŅINGRAD». K. Krauliņš — MŪSU LITERATŪRAS PROBLEMAS VISSAVIENĪBAS RAKSTNIEKU PLĒNUMA GAISMĀ. L. Vecis — «DZĪVES CĪTADELĒ». A. Pelše — PADOMJU LATVIJAS SOCIALISTISKĀS KULTŪRAS CELTNIECĪBA. V. Koževņikovs — TAS STIPRĀKS PAR VISU. E. Damburs — AZERBAIDŽANU PADOMJU LITERATŪRA. A. Čaks — «CILVĒKI BEZ SPĀRNIEM». J. Bakšāns, J. Pabērzs — LIETUVAS PSR TAUTAS DZIESMU UN DEJU ANSAMBLA KONCERTI.

PADOMJU PATRIOTISMA TEMA

«Ir centrālā, galvenā, laikmetiskā tema, kurā kā fokusā apvienojas visas pārējās temas. Tā ir padomju patriotisma tema.»

Šie A. Fadejeva PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes 11. plēnumā teiktie vārdi vēlētie saasinā ne tikai rakstnieku vien, bet arī visu citu mākslas nozaru darbinieku uzmanību tādu mākslas darbu radīšanai, kas paustu mūsu socialistiskās Dzimtenes varenību, rādītu, cik karsti padomju cilvēks mīl savu zemi, tāpēc ka tā ir visskaistākā zeme, tāpēc ka tur citur pasaulē cilvēks nejutās tik brīvs un tik visvarens kā Padomju Socialistisko Republiku Savienībā. Un ka visu to mums nodrošina mūsu socialistiskā sabiedriskā iekārta, kādas nav nekur citur zemes virsū. Tāpēc «Mums jāparāda visai mūsu tautai un visai cilvēcei, kas ir mūsu padomju sabiedrība, kas esam mēs, padomju ļaudis, pretstatā imperialistiskajai sabiedrībai, pretstatā imperialisma un kapitalisma izaudzinātajam cilvēkam» (A. Fadejevs).

Mūsu tauta mīl savu dzimteni, savu padomju iekārta. To viņa pierādīja lielajās vēsturiskajās cīņās, likot pamatnāktiem savai pirmajai socialisma valstij — Oktobra revolūcijai. To viņa vēlētie apliecināja Lielā Tēvijas kara frontēs, nežēlodama atdot savu labāko dēlu un meitu dzīvības par šīs zemes brīvību un neatkarību, par šīs iekārtas pastāvēšanu. To viņa apliecināja šodien un diendienā, ar nepieredzētu darba enerģiju un spēku piepūli likdami akmeņus uz akmeņiem, lai atjaunotu to, ko kara gados nopostījis zvēriģis ieinaidnieks, celdama un veidojama to vēl krāsānāku un varenāku, nekā tā bijusi vakar un aizvakar.

Bezgalīgi mīla un dārga mums ir šī zeme un šī iekārta, kas mums nodrošina cilvēku cienīgu, bagātīgu dzīvi.

Varen plaša un skaista ir mūsu dzimtā zeme. Varen liels ir padomju cilvēks, kas dzīvo šai zemē — liels ar savu radošo entuziasmu, ar savām progresīvajām idejām, ar savu morālo skaidrību; liels tāpēc, ka pārliecināts par dzīves nemitīgo augšupeju, ka tam svešs pesimisms, neticība rīdiena un cilvēktaida jūtas. Gluži otrādi — nesaudzīgi cīnīdamies ar jaunā atļēkam sevi, kas viena otra apzinās vēl saglabājušās no kapitalisma laikiem, padomju cilvēks nelaiķi lalkā cīnās pret jebkuru cilvēka vārda necienīgu netaisnību jebkura pasaules malā.

Parādīt mākslas darbos padomju zemes, padomju iekārta un padomju cilvēka pārākumu par kapitalistisko iekārta un tās cilvēkiem sevišķi svarīgi mūsu jaunās padomju republikas apstākļos.

Mūsu padomju literatūra, bet it īpaši lirika, ar daudzdiem vārdiem apdziedājusi mūsu jauno dzīvi, kas tagad tik liela, mūsu skaisto dzimteni un tās dabu, kā arī to, ar kādu sajūsmu un apgarotību latviešu darba cilvēks cel šo savu jauno dzīvi pilsētās un laukos. Tās visas ir svarīgas temas, tās palīdz darba darītājam viņa ikdienas darbā, lejums viņu jauniem sasniegumiem un uzvarām. Tās arī ir padomju patriotisma temas. Bet mēs nesam pratuši vēl vairāk padziļināt šo tēmu, saasināt, konkretizēt, parādot to pretstatā visam, kas nav mūšējais, kas būstiski svešs mums, bet kas vēl arvien cenšas ar dažādiem līdzekļiem un dažādās veidās iejaukties mūsu dzīvē un traucēt mūsu vareno atpazīstības gājienu uz komunismu. — pretstatā visam, ko radījis un rada kapitalistiskie Rietumi.

Mūsu vidū, īpaši mūsu inteliģences vecākās paaudzes pārstāvju vidū, vēl ir tādi cilvēki, kuri, savā akūmā nespeidami saredzēt ne mūsu laikmeta vakardienas un šodienas heroku, ne mūsu rīdiena varenās perspektīvas, kas, nespeidami vai nevēlēdamies izprast dzīves un sabiedrības attīstības likumus, dievinošām acīm raugās pāri savas zemes robežiem uz Rietumiem, Rietumu izkurtojušā viltus kultūrā meklējami cilvēces radošā gara augstākās sasniegums. Ir tādi cilvēki. Mūsu literatūras uzdevums — atvērt šiem cilvēkiem acis un parādīt, cik viņi elkiem ir izkurtojušas dvēseles, ja viņiem vispār tādas ir, ka viņi skietamais ārējais mirdzums ātri nodrūp, tiklīdz tam pieskaras patiesa dzīve. Un ja tad vēl būš

cilvēki, kas to nesapratīs vai negribēs saprast, mūsu padomju literatūrai jāielūkojas pašos šais cilvēkos un jāparāda, cik patiesībā tie ir tukši cilvēki ar sīkām dvēselēm, mītpilsoniski egoisti, kuriem nav citu interešu un vajadzību kā savas personīgās, ka tie ir cilvēki, kuru garīgais apvārsnis izbeidzas viņu pašu degungalā, cilvēki ar aukstām sirdīm un asinīm; jāparāda, ka šiem cilvēkiem, droši vien, padomju iekārta atņēmusi dažas privilēģijas, un starp tām — iespēju dzīvot uz citu cilvēku rēķina, kā tas šobrīd vēl atļauts viņu dievīnātajos Rietumos. Jāparāda, cik riebīgi un kaļīgi ir šie cilvēki, tādejādi atņemot viņiem iespēju smāt dažādu vienkaršu godīgu darba cilvēku, idejiski atbrūnojojot viņus.

Visu to mums kā ļoti kaļīgu «mantojumu» atstājis buržuāziskā sabiedriskā iekārta, tās literatūra, muzika, māksla, zinātne. Cīpa pret kapitalisma un buržuāziskā nacionālisma paliekām mūsu cilvēku apziņā, mūsu mākslā un dzīvē — tā arī ir padomju patriotisma tema. Mūsu literatūras zinātne un pētniecība vēl nav pietiekami parādījusī marksistiskās kritikas skatījumā latviešu buržuāzisko literatūru, kas patiesībā bija to pašu Rietumu dekadences, pornografijas un kriminalistikas mazāk talantīgs atdarinājums. Tas jo sevišķi nepieciešams vēl tāpēc, ka mūsu grāmatu tirgi un bibliotēkas vēl nav pilnībā attīrīti no šīs sēnalu literatūras, kas joprojām vēl atrod ceļus uz mūsu jaunatni, maitā un izkroplo to, traucē tās komunistisko audzināšanu. Mūsu literatūras un mākslas kritika vēl pienācīgi kārtā nav atsegoši un parādījusī, kā mūsu literatūra un māksla pacēlusi šodienas padomju patriotisma tēmu, kādi tajā vēl trūkumi un nepilnības.

Lai sekmīgi varētu cīnīties pret visu, kas nav mūšējais, mūsu literatūrai un mākslai un tās darbiniekiem jābūt pašiem brīviem no svešām ietekmēm un iespaidiem, jāstāv stingri uz socialistiskā realisma pamatiem. Rietumu dievīnāšanas tendences padomju literatūrā un mākslā nesaudzīgi un savlaicīgi atklāja un asi nosodīja VK(b)P CK savos pagājušā gada vēsturiskajos lēmumos un biedrs Zdanovs savā runā par žurnāliem «Zvezda» un «Leņingrad». Ja latviešu padomju daiļliteratūras aktīvs šobrīd, sekodams šiem norādījumiem, grib iet un iet pa socialistiskā realisma, padomju dzīves ceļu, tad to vēl nevar teikt par citām mūsu mākslas nozarēm, par mūsu literatūras zinātne un folkloristikā, sevišķi viedējās un augstākās mācību iestādēs. Vācu ziņģu un Rietumu šlageru, franču formalistu, viedzādādošu sugu konstruktīvistu ietekmei vēl manāmi jūtama gan mūsu muzikā, gan tēlotārijā mākslā, gan arhitektūrā. Kā tad var tāda māksla un zinātne rādīt mūsu cilvēkam mūsu šodienas dzīves lielumu, visa mūšējā, socialistiskā pārākumu, mācīt mūsu cilvēku mīlēt savu zemi un iekārta, ja pati vēl turpina pa vecam parudamā zemu locīties svešu dieveklju priekšā? Mūsu radošajām organizācijām nesaudzīgi, diendienā jācinās pret šo kaļīgo fetišismu mūsu mākslā.

Un vēl viens jautājums, runājot par padomju patriotisma tēmu gan literatūrā, gan mākslā. Mēs esam padomju patrioti, bet bieži vien mūsu patriotisms ir pārāk aprotežots, lokāls patriotisms. Par to ļoti labi Latvijas Padomju rakstnieku savienības 2. kongresā runāja Vilis Lācis. Tas ir, ka, apdziedot Gaišīgu, mēs aizmirstam, cik augsts ir Kazbeks, apdziedot Kegumu, aizmirstam, cik varens ir Dneproģess. Mēs pārāk ilgi esam dzīvojuši šaurībā un bieži vien aizmirstam, ka ne tikai tā vien ir mūsu dzimtā zeme, kuru šķērso Daugava, bet arī tā, kuru šķērso Volga. Mūsu latviešu padomju literatūrai un mākslai, neaprobežojoties ar savas republikas tematiku vien, jāparāda, cik liela ir šodien mūsu dzimtā zeme, cik vienādi dārga mums katrā šīs zemes pēdā, vai tā atrodas pie Rīgas jūras līča, vai Japaņu jūras.

Padomju patriotisma tema — tā tiešām ir centrālā tema, kurā kā fokusā savienojas visas pārējās temas. Mūsu literatūras un mākslas uzdevums pienācīgi pacelt šo tēmu, mācīt mūsu cilvēkiem mūsu padomju patriotismu, jo nav nekā lielāka un svētāka padomju cilvēkam kā mīlestība uz savu zemi, uz savu vīlīgi pasaulē socialistisko dzimteni.

PADOMJU LITERATŪRA PĒC VK(b)P CK 1946. G. 14. AUGUSTA LĒMUMA PAR ŽURNALIEM «ZVEZDA» UN «LEŅINGRAD»

PSRS Padomju rakstnieku savienības ģenerālsēkretāra b. A. A. Fadejeva referāts*)

Biedri!

Pagājuši desmit mēneši kopš vēsturiskajiem VK(b)P CK lēmumiem literatūras un mākslas jautājumos un biedra A. A. Zdanova referāta par žurnāliem «Zvezda» un «Leņingrad». Šis laiks gan nav sevišķi īlgš, bet tagad ne tikai mums, rakstniekiem, bet arī visai tautai skaidri redzams, ka šie lēmumi labvēlīgi ietekmējuši mūsu literatūru un nodrošinājuši visas literatūras dzīves augšupeju. Visas mūsu daudz nacionālās literatūras rakstnieku pamatkadri strādā ar pilnu jauku, strādā ārkārtīgi produktīvi. Sevišķi tas konstatējams prozas laukā. Es nosaukšu dažus to mūsu rakstnieku vārdus, kuru darbi jau ir vai nu publicēti, vai patlaban iesniegti iespiešanai, vai beigti uz atrodas tādi stāvoklī, ka mēs to publicēšanu varam sagaidīt 1947. g. beigās vai 1948. g. sākumā. Starp tiem ir šādi rakstnieki: M. Solochovs, K. Fedins, I. Erenburgs, V. Katajevs, V. Kaverins, V. Grosmans, F. Panferovs, J. Germans, K. Simonovs, P. Pavlenko, V. Inbere, V. Vasilevska, J. Smolīcs, A. Koplenco, Leo Kjačel, Ceišvili, Kutateli, V. Lācis, Abdulla Kachars, Mukanovs un Muchtars Auezovs.

Diemžēl, tikai nedaudzdi no šiem autoriem šiem darbos apstrādā jaunās Stalīna pieejas tēmas. Pagājušajā laikā posmā Maskavas organizācija vien ir aizkomandējusi uz dažādiem valsts rajoniem, uz būvēm un kolchoziem, apmēram simts cilvēku. Bet zīmīgi, ka starp šiem simts rakstniekiem ļoti maz ir mūsu redzamāko literatūru.

Es neuzskatu par savu uzdevumu raksturot katru literāro darbu. Bet dažus no tiem gribas atzīmēt. Vispirms jāapstājas pie K. Simonova stāsta «Tēvzemes dāmi». Stāsta autors drīz pabeigs. Šis ievērojams darbs ietver sevī mūsdienīgu galveno pamattemu, padomju patriotisma tēmu.

Padomju patriotisma tēma tādā veidā izpaužas padomju rakstnieku darbu vairākumā. Bet K. Simonova stāstā šī tēma atrod savu tiešo izteiksmi. Šeit mūsu padomju cilvēks, mūsu padomju dzīve parādīta pretstatā parastā viedējā amerikāņu dzīvei. Stāsta sīkās nav sarezģītas. Padomju pilsonis, kas nostrādājis pāris gadu, — pēdējo kara gadu un gadu pēc kara, — Amerikas Savienotajās Valstīs, atgriezās PSRS. K. Simonovs savā nelielajā stāstā skaidri, spilgti parādā mūsu padomju iekārta priekrocības, salīdzinot tās ar sabiedrību, kurā valda naudas vara, kurā sīkpilsonība ieperinās vāšā dzīvē un kurā valdošās aprindas, izmanojot visas savas iespējamības cilvēka apziņas saundēšanā, lepot cilvēkā, — nemaz jau nerunājot par cilvēku nicināšanas uzskatiem, — tieksmi iekārtot tikai savu personīgo dzīvi, dzīšanos pēc dolāra, kas ir visas buržuāziskās pasaules cilvēku dzīves galvenais regu-

PSRS Padomju rakstnieku savienības ģenerālsēkretārs rakstnieks A. Fadejevs un tautas rakstnieks A. Upiņš Latvijas Padomju rakstnieku II kongresa laikā

lators. Šī tēma ir ļoti nozīmīga un svarīga mūsu dienās.

Tāpat man gribas pieminēt jau pabeigto P. Pavlenko romānu «Laimis», un ne tikai tāpēc, ka P. Pavlenko tiešo kolchozu dzīvi pēdējā kara gadā un parādā, kā kaujās daudz ciets cilvēks kļūst par vadošo cilvēku rajonā, kolchozā, kļūst par to cilvēku, ap kuru koncentrējas viss priekšzīmīgais kolchozu dzīvē. Sini P. Pavlenko romānā izvērsas un attīstās mūsu laika galvenā tēma — padomju patriotisma tēma. Socialistiskās Dzimtenes dzīve parādīta pretstatā ārzemju dzīvei, ar kuru mūsu karšvīri un vīrsnieki iepazīšās tad, kad viņi, vajājot ieinaidnieku, pārgāja Vakarēiropas robežas.

Ne mazāk ražīgi kā prozaļki strādā mūsu dzejnieki visās republikās. Pārāk grūti būtu nosaukt visu viņu vārdus. Starp dzejas darbiem man gribas atzīmēt dažus, un vispirms Nikolaja Tičonova Dievīnāšanas dzeju ciklu. Šī skaistā, lieliskā dzeju grāmata kalpo draudzības nostiprināšanai starp slavu tautām. Tālak jāatzīmē žurnāla «Novij Mir» ievietotās N. Zabolocka dzejas, kas vēlitas mūsu celtniecībai, mūsu šodienas pamattemai, tad kazachu dzejnieka Bektoļina dzejas — «Keltamasas» un «Legenda par Sir-Darju», — šīs dzejas sevišķi spilgti redzama pāreja no kazachu tautas tradicionālajām varoju apdziedāšanas tēmām, kuras agrāk tik ļoti bija iecienījis Bektoļins, uz laikmetīgām tēmām. Intensīvi un produktīvi strādā mūsu dramaturģi. Pa šo laiku pabeigta (dažas jau parādījušas uz skatuve) vai jau tuvu pabeigšanai mūsu redzamāko dramaturģu lugas. Tās ir K. Simonova, N. Pogodina, S. Mičalkova, B. Gorbatova, P. Niļina, V. Solovjova, N. Virtas, M. Aligeres, V. Koževņikova un I. Prūta, B. Romaševa, V. Ivanova, A. Safronova, V. Ovečkina,

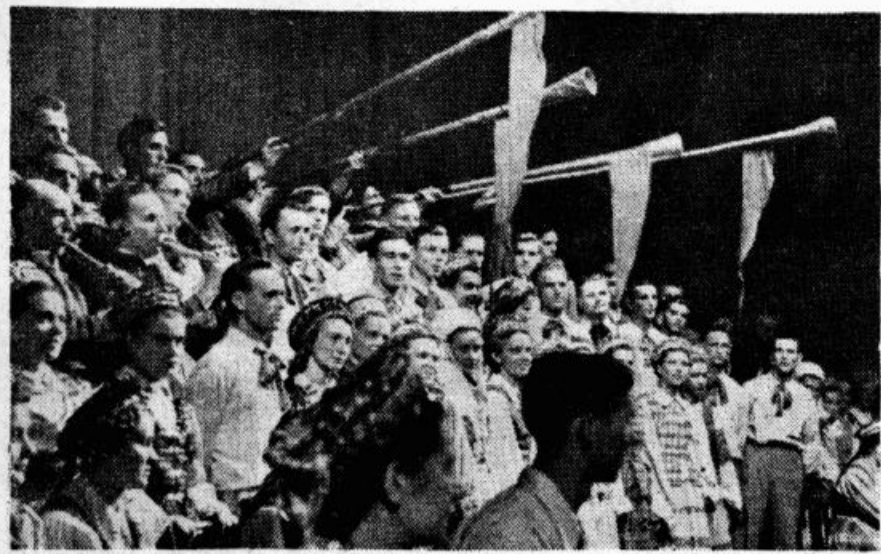
P. Markiša, A. Jačobsona, Ilo Mossašvili, Senkaišvili un citu lugas. Es nerunāšu par Simonova lugu «Krievu jautājums». Tagad jau visi zina tās nozīmību. Man gribas atzīmēt trīs lugas par kolchozu tēmu: V. Ovečkina «Atvasaris», P. Niļina — «Plasā pasauļe» un N. Virtas — «Mūsu dienšķo maiņa».

Par nopietnu literatūras dzīves augšupeju pazīmi tāpat jāuzskata ārkārtīgi talantīgais jaunatnes vēl līdz šim neredzēts pieplūdums mūsu literatūras rindās. Šī jaunatne galvenā kārtā ienāk dzejas laukā, un to pašu var zināmā mērā teikt arī par prozas lauku, bet, diemžēl, gan daudz mazākos apmēros tas attiecināms uz dramaturģiju. Grūti pat uzskaitīt jauno dzejnieku un prozaļku vārdus, to ir visai daudz. To redz katrs mūsu žurnāla lasītājs. Ļoti raksturīgi, ka Stalīna premijas 1946. gadā piešķirtas jaunie autoriem, to skaitā pirmo grāmatu raksta par laikmetīgām tēmām; A. Nedogonovs — poēmas «Kopros vīrs ciema padomes» autors; N. Trjapkins — vēl gan visai nenomformēties dzejnieks, bet tāds, kurš asi saskata to jauno, kas top mūsu kolchozu īstenībā.

Laikmetīgu tēmu savās dzejās izvērs un pacel talantīgie jaunie Gruzijas dzejnieki — Margiani un Nonēšvili, uzbeku dzejnieki — Mirmuchšins un Askads Muchtars. Mirmuchšina varonis ir kokvilnas ražotājs — kolchoznieks, bet Askads Muchtars varbūt pirmoreiz parādījis uzbeku literatūrā uzbeku cilvēku ražošanas darbā. Jaunais kazachu dzejnieks Muldagalļevs dzejās par dzimteni apstrādājis tēmu, kuru es jau atzīmēju K. Simonova un P. Pavlenko darbos, — padomju patriotisma tēmu, parādot pretstatā mūsu īstenību tam, kas notiek aiz robežām.

Arī dramaturģijā parādījušies jauni vārdi, bet pagaidām tie galvenā kārtā nāk no prozaļku vidus. Tagad sevišķi skaidri var redzēt, ka VK(b)P CK lēmumi jaunajiem rakstniekiem ir paskīruši un iztīrījuši ceļu. Jaunatne nāk literatūrā ar laikmetīgu tēmu. Tas ir mīlziģis mūsu ieguvums. Tāds ir mūsu pārdzīvojamās augšupejas otrais rādītājs, apliecinājums. Neapšaubāmi uzlabojusies mūsu literatūras un mākslas žurnāli. Tie kļuvuši interesantāki, tanis jūtama redaktora roka. Visi tie darbi, pie kuriem es parakstos, nākuši un nāk no žurnāliem. Sevišķi atzīmējama sabiedriskā politisko rakstu nodau, kritikas un bijušās jaunās nodau ievērojama uzlabošanās žurnālos. Žurnālos var atrast rakstus par

* PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes XI plēnumā b. Fadejeva nolikta referāta saīsināta stenogramma. «Kultura un Dzīve» Nr. 18 (37) 1947. g. 30. jūnijā.

Uzņēmumā: lietuviešu ansambļa dalībnieki Rīgā

Lietuvas PSR tautas dziesmu un deju ansambļa koncerti

Izcils notikums mūsu republikas galvaspilsētas kultūras dzīvē pagājušajā nedēļā bija Lietuvas PSR tautas dziesmu un deju ansambļa viesošana.

Pirmie koncerti, kas notika Valsts Operas un baleta teātri un Dzintaru koncertzālē, spilgti apliecināja, ka mūsu viesi pārstāv augsta līmeņa mākslu. Ansambļi vienlīdz iepriecināja kā ar dziesmu, tā ar tautas deju priekšnesumiem, sniedzams plašu un raksturīgu pārskatu par lietuviešu folkloras bagātību.

Liela vēriena mākslinieks, īsts savas lietas prātējs ir ansambļa mākslinieciskais vadītājs Lietuvas PSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks I. Švedas. Viņš arī komponējis vai harmonizējis lielu daļu programā uzņemto dziesmu un deju. Krietni palīgi mākslinieciskajam vadītājam ir kormeistars E. Piliptis un deju grupas vadītājs J. Lingis.

Skaists ievadījums koncertiem bija skanīgā, patiesas jūsmas bagātā lietuviešu tautas dziesma par Staļinu, ko dziedāja apvienotais koris tautisko instrumentu orķestra pavadījumā. Orķestra sniegums, spēlējot pavadījumus dziesmām un dejām, tāpat arī patstāvīgajos priekšnesumos, bija tik īpatns un raksturīgs, ka guva klausītājos vissiltāko atsaucību. Īpaši to var teikt par I. Švedas rapsodiju senlaicīgajiem tautiskajiem instrumentiem «lelejas atbalss». Orķestrī izmantotas gan kokles un citi līdzīga tipa stīgu instrumenti, gan arī visdažādākie koka pūšamie instrumenti, sākot ar ganu svilpēm un beidzot ar liela apmēra taurēm. Panākta izspaidīga, spēka pilna un visai interesanta kopkopa. Jāatzīmē arī, ka visi orķestra muzikāli tāpat kā deju grupas piedalās kora dziedājumos, tā stiprinādami un paplašinādami ansambļa darbības jaudu.

Kora dziedājumi izcēlās ar rūpīgu izlīdzinātību balsu grupās, nianšu bagātību tempos un dinamiskā. Kora repertuārā dominē melodiskās tautas dziesmas. Goda vieta ierādīta arī taga-

dējā laika kompozīcijām ar laikmetīgu, padomju dzīves tematiku. Īpaši patika profesora Dvarona skaistā dziesma ar Staļina premijas laureates Solomejas Neris tekstu «Māsa, zilā Vilija».

Ar sevišķu atsaucību koncertu apmeklētāji uzņēma deju priekšnesumus. Lietuviešu tautas dejas īpatna ar to, ka tai ļoti bieži ir sietisks raksturs, dejas saistās ar reālo dzīvi, notēlo kādu svarīgu notikumu vai darbu. Ļoti pievilcīgā formā šeit izpaužas tautas temperaments, gara spraigums. Bagāti izmantoti arī humoristiskais elements. Ansambļa deju kolektīvs spēja sniegt augsta līmeņa priekšnesumus. Rūpīgi izkopta ikviena deju grupa. Katra dejas priecināja ar vieglumu un rotājību. Vislabāko liecību par deju iestudētāja J. Lingisa prasmi un izdomas bagātību sniedza arī deju grupu izkārtojumi un šo grupu vietu maiņas.

Visus ansambļa priekšnesumus veiksmīgi papildināja un bagātināja dalībnieku košie tautas tērpi.

Ik koncertā Lietuvas PSR tautas dziesmu un deju ansambļi klauzītiem nodibināt visciešākās saites ar klausītājiem un skatītājiem. Lielāko daļu programmas nācās atkārtot. Un tieši šie atkārtotie izvērtās par padomju tautu draudzības skaistu un iespaidīgu demonstrāciju. Viesi dziedāja un devoja lietuviešu, igauņu, baltkrievu, krievu tautas dziesmas un dejas. Latviešu dziesmas — «Āvu, āvu baltas kājas» un «Cekulaina zīle dzied» koris bija iestudējis lietuviešu valodā.

Sabiedrība vienprātīgi pateicīga Valsts filharmonijai par Lietuvas viesu koncertu rīkošanu un ir pārliecināta, ka šiem koncertiem sekos vēl ciešāka un draudzīgāka mākslas sniegumu apmaiņa starp lietuviešu un latviešu tautām nekā līdz šim. Lietuvas PSR tautas dziesmu un deju ansambļa viesošana, tāpat kā iepazīšanās ar lietuviešu kameramuziku bija veiksmīgs ievadījums sadarbībai šajā virzienā.

Interesanti sastādītā programā lietuvju kameramuzikas koncerts deva iespēju iepazīties tiklab ar vairākiem izcilīgiem jaunākajiem lietuvju kameramuzikas darbiem, kā arī noderīgā augstu savas atskatītājas skanmākslas līmeni. Groža, Vaiņuna, Klenicka instrumentālajā kameramuzikā St. Simkusa, Tallat-Kelpšas, Kačonānska dziesmās dzirdējām darbus, kas valdzināja gan ar savu muzikālo tematiku, muzikālo domu svaigumu un nozīmību, gan ar savu meistarīgu kompozīcijas izstrādājumu. Iezīmīga sevišķi lietuvju komponistu dzīlī radošā sakpošanā savas tautas folklorā, kas strāvja ne tikai Simkusa, Tallat-Kelpšas dziesmās, bet arī Groža, Klenicka stīgu kvartetos.

Lietuvju savdabīgā, liela liriska skaistuma bagātā tautas dziesma piešķir šo komponistu darbiem daudz melodiskas un intonāciju burvības un poetiskuma. Sai ziņā mazāk raksturīgs šķita Vaiņuna lielais c-molla klavieru trio ar savu vispārējāko muzikālo valodu, gan ļoti pateicīgā, krāšņā instrumentālā stilā (īpaši klavierpartijā) rakstīts darbs, kam netrūka arī emocionālas kaismes un paciļatības. To spoži atskanēja Lietuvas filharmonijas trio ansambļi, kas, neraugoties uz savu dalībnieku jaunumu, ir jau pirmšķirīga kameramuzikā vienība. Blakus komponistam starptautiskā pianistu konkursa laureatam S. Vaiņunam tā sastāvā ir vijolnieks Oistracha skolas audzēknis A. Līvonts un Vissavienības atskatītāju konkursa laureats čellinieks I. Tarīcs. Te varam atzīmēt, ka ansambļa vadītājs S. Vaiņuns ir bijis Latvijas konservatorijas absolvents divās specialitātēs — pie prof. J. Vitola kompozīcijā un pie prof. A. Daugula klavier spēlē.

Otrs koncerta kameramuzikā ansam-

blis — Lietuvas filharmonijas stīgu kvartets — ir vēl pavissam jauna kameramuzikā vienība, kurā ap čellinieku L. Sendeļu grupējas jauni muzikā E. Paulausks (1. vijole), K. Kalinauskaitis (2. vijole) un I. Plendzinskis (alts). Ar teicami izstrādātu toņu kulturu un smalkjūtīgu priekšnesumu kvartetisti atskanēja divus isus, viendabīgus Groža un Klenicka kvartetus. Abos par liriskajām temām izmantotas lietuvju tautas melodijas. Stīla ziņā vienotāks un izturētāks pirmais — Groža kvartets. Klenicka kvartets rakstīts ļoti efektīgi instrumentācijā, bet ne tik cieši saliedēts domas ziņā savos daudzajos satura epizodos.

Koncertā piedalījās arī divi solisti — Lietuvas PSR Valsts Operas un baleta teātra solisti nopelniem bagātā māksliniece Aleksandra Staskevičute un Kaziss Gutausks. Ievērojamajai lietuvju māksliniecei pie mums jau labi pazīstams vārds un teicama artistiskā reputācija no viņas agrākajiem apmeklējumiem. Māksliniece ar lielu vienkāršību, sirsniņu un gaurīgumu dziedāja lietuvju tautas dziesmas Simkusa, Tallat-Kelpšas apstrādājumos stīgu kvarteta pavadījumā. Labus panākumus guva arī K. Gutausks, jauns dziedonis, kā liriskā tenora balsij ir daudz izteiksmības, ja arī ne viss vēl panākts tās izkopšanā. Mākslinieks sevišķi iespaidu panāca ar Tallat-Kelpšas dziesmu «Ne raibi vanagi» un epizo no Klenicka kantātes «Marija Meļnikaitē».

Koncerts, pirmo reizi pēc kara gadiem pavērdams mums plašāku skatu uz lietuvju muziku, deva spilgtu liecību par tās spīgtu augsmi un ievērojamiem jaunajiem sasniegumiem.

J. Bakšāns

J. Pabērzs

Savā kārtējā jaunrades sanāksmē komponistu kolektīvs noklausījās un iztirzāja Jāņa Ivanova stīgu kvartetu Nr. 2 Radiokomitejas kvarteta atskatījumā.

Referēja profesors Jēkabs Mediņš. Ivanovam ir liela redītāja drosmes, griba un spēks. Komponists raugās uz priekšu, atmet veco, meklē jaunus, nestaigātus ceļus. Viņa muzika ļoti savdabīga, neparasta, sagādā grūtības izpildītājiem. Autors, liekas, rēķinājies ar to, ka tehnika arī iet uz priekšu un izpildītājiem jāatrod jauni paņēmieni, kā grūtumus pārvarēt.

Ivanova muzikā daudz spēka, tā ir laikmetiska muzika, jo kustība, spars taču ir visas mūsu jaunās dzīves raksturīgākās iezīmes.

Referāts izraisīja spriegas debates. Ādolfs Skulte cildina jauno kvartetu kā noslēgtu pilnvērtīgu mākslas darbu, kur ik doma attīstīta, noslēgta, viss skaidri, loģiski izteikts, pabeigts.

Līdzīgās domās ir arī Anatols Liepiņš. Talants un meistarība cel Ivanova darba slavu. Tomēr visvairāk jāpriecājas par to, ka autors šai darbā pārvarējis savu individualistiskās domāšanas noslēgtību, ko jutām vēl viņa 5. simfonijā. Tas ir ļoti liels progress mākslinieka attīstībā.

Citādos ieskatos Valērijs Poļakovs. Nekas nerāda, ka Ivanovs šai darbā būtu pārvarējis individualistiskās domāšanas šaurību. Tieši otrādi, 5. simfonijā daudzi tēli bija skaidrāki un gaišāki. Skarbā, sarežģītā un drūmā kvarteta valoda liecina, ka kompo-

Latvijas PADOMJU KOMPONISTU SAVIENĪĀ

nists ļoti subjektīvu domu varā, sevi cinās, meklē.

Jēkabs Vitoliņš Ivanova jauno skandarbū raksturo kā emocionālu muziku. Bet atņemot muzikai emocionalitāti, tiek atņemta viena no tās sastāvdaļām. Otrs trūkums šai kvartetā — skopā melodika. Pazīdami Ivanova lieliskās melodika dāvanas, zinām, ko no viņa varētu šai ziņā sagaidīt, ja viņš gribētu dot. Treškārt: folkloras ignorēšana. Cik krāšņi dziesmotā Latgaie spētu bagātināt savu komponista jaunradī!

Profesors Muzaļevskijs pakāvējās pie dažām principālām problemām. Tiek sme uz kamerānu jau tik plaši attīstīta, ka neviļus jājautā, vai mūsu komponisti domā, ka šais formās būtu vislabāk izteicamas padomju cilvēka domas, emocijas, jeb vai tieši otrādi: grib izteikt tikai pašī sevi, savu subjektīvo pārdzīvojumu, un tā zināmā mērā izvairīties no saviem pienākumiem pret sabiedrību? Lielie krievu kameramuzikā — padomju muzikā priekšteči — izveda kameramuzikas mākslu ārā no šaurības, padarīja to tuvu tautai (Čaikovskis, Borodins u. c.). Tas arī visu mūsu komponistu uzdevums. Runājot par Ivanova jauno kvartetu, jāsaprot, ka tas ir ļoti sarežģīts, oriģināls un meistarīgs darbs. Materials tomēr izkārtots tā, ka šī muzika liekas noslēgta, grūti pieejama. Piemēram, 1. tema. Drūma, smaga, pat traģiska. Ko tā grib izteikt, — nezīnām. 1. daļas beigās muzika apstājas, neizteicams līdz 2. daļai autors ļoti noslēgts, vēss. Dominē skarbums, bet par daudz jau šī skarbuma,

top neomulīgi klausoties. 3. daļa: Valsts — Skerco, ar ļoti talantīgu izdomu sacerēts. Te jūtam arī vairāk saulainības. Pēdējā daļa — ļoti labi izdevusies. Patīk tas, ka Ivanovs ļoti konsekventi domā. Tas ir sasniegums. Sasniegums ir arī tas dramatisms, kas strāvo viscauri šai darbā. Bet tomēr dominē tumšs reģistri, un tas jau ir slikti. Kam rakstīts šis kvartets, ko grib izteikt? Kvartetā, protams, nevar parādīt padomju cilvēku visā augumā, bet tā jūtas, domas var izteikt. So uzdevumu kvartets nav piepildījis. Tas — slikti.

P. Smilga runāja par darba saturu kā pamatjautājumu katrā jaunradē. Ivanova kvartetā dominē tumšs krāsas. Ko autors ar to grib izteikt? Viņš sevi noslēgts un sava darba ideju mums neizpauz. Dzīve nav viegla, daudz mūsu inteliģences pārstāvju uztvērē tā smaga. Mums jāraugās varenās socialistiskās iekārtas spožajā rītdienas perspektīvā un, ticot gaišajai nākotnes laimei, jārada mākslas darbi, kas atspoguļo cildēns padomju idejas un parāda optimistisko padomju cilvēka tēlu. Tas — katras mūsu mākslas nozares: kino, teātra, muzikas, glezniecības uzdevums. Sai ziņā Ivanova kvarteta muzika nav piepildījusi savu uzdevumu. Ivanovam tā jāpārdomā un jāpārvertē. Komponistam vairāk jāsaprotas ar mūsu dzīves patosu, kas iedvesmo, ieliksmo. Tad autors ar savu spožo talantu un lielisko tehniku spēš radīt darbus, kas pacelsies līdz augstākajām mākslas virsotnēm.

Milda Zālīte

Liepājas Muzikāli dramatiskā teātra baleta solistes Martas Alberingas vārdam pazīstama skaņa ne vien mūsu republikā, bet arī aiz tās robežām. Īpaši

MARTAS ALBERINGAS SPAŅU DEJU VAKARS

augsts līmenis M. Alberingas sasniegumiem spaņu dejās, kurā īpatnības un savdabības studijām deju mākslībai daudz laika un rūpības. Pagājušajā gadā notikušajā estrādes žanra mākslinieku Vissavienības konkursā Maskavā viņa izpelnījās goda rakstu par spaņu deju izpildījumiem. Pēc konkursa māksliniece savu repertuāru vēl paplašināja, iestudēja jaunās dejas un papildināja, pārveidoja agrākā laika iestudējumus. Pēc pašas zīmētiem metiem viņa sagatavoja arī jaunus, katras dejas raksturam atbilstošus tērpus.

Pagājušajā nedēļā baleta mākslas cienītājiem Rīgā un Rīgas Jūrmalā bija izdevība iepazīties ar Martas Alberingas darba rezultātiem. Deju vakars, kas notika Valsts Operas un baleta teātri, bija pulcējis pilnu namu. Muzikālo pavadījumu deva Valsts filharmonijas simfoniskais orķestris dirigenta Arvida Jansona vadībā. Savu gatavību orķestris parādīja arī patstāvīgos priekšnesumos, temperamentīgi nospēlējams priekšspēles Z. Bizē operas «Karmena» 2. un 4. cēlienam.

Martas Alberingas sniegums šajā vakarā pārliecinoši pierādīja, ka mūsu priekšā liela vēriena māksliniece, kas rūpīgi kopusi un veidojusi savu talantu. Līdz pašiem sīkumiem viņa iepazīstināja ar spaņu deju raksturīgajiem soļiem, kustībām un ķermeņa stāvokli. Viļību, graciozitati, patiesu iekvēlošanos un, blakus tam, labu gauri, redzējām ik deļā. Gluži meistariski Marta Alberinga pārvalda kasteņus, ļoti precīzi iekļaujas muzikā. Jāatzīmē, ka redzēto deju choreogrāfiskās veidojums ļoti skaneja ar pavadījuma muzikālo raksturu, radot kopīgu, saliedētu mākslas darbu. Dažas dejas papildināja arī baleta solisti Z. Baločina, F. Balodis un L. Freimanis.

Vakaram bija estrādes koncerta kopīgā noskaņa. Ar muzikāliem priekšnesumiem piedalījās doc. Hermanis Brauns, Valsts filharmonijas solisti Jevgeņija Jeršova un Voldemārs Stūrešs.

12. jūlijā Marta Alberinga viesosies Daugavpilī un, sākot ar 15. jūliju — Lietuvā. A. Sarma

Latvijas Valsts universitātes arhitektūras fakultātes diplomdarbi

Pagājušajā mēnesī Valsts pārbaudījumu komisijas priekšā četri arhitektūras fakultātes studenti sekmīgi aizstāvēja savus diplomdarbus, iegūdami kvalifikāciju «architekts».

Studente Austrā Collenkopfe savam diplomdarbam bija izvēlējusies atpūtas namu. Autore, kā redzams, savu uzdevumu bija sapratusi kā arhitektonisko būvķermeņu un brīvas dabas ainavas apvienojumu. Programas atrisinājumā varēja novērot ideju bagātību, bet līdz ar to bija saskatāma vēl nedrošība šo ideju risināšanā. Savā funkcionālajā saturā atpūtas nams ir samērā vienkāršs, un šis saturs projektā ir atrisināts. Plānos atrodami daži sīkaki trūkumi, jo ne vienmēr formu prasības ir saskatāmas ar iekārtas prasībām. Visumā atzīstams, ka autore spēj ar labu gauri atrisināt konkrētus arhitektoniskus uzdevumus. Diplomdarba vadītājs bija prof. E. Stālbergs.

Diplomanda Jevgeņija Kinžalova darba temats ir «Jūras kara skola». Izvēlēta zemes gabala sadalījums un tā atsevišķo daļu sakarība izkārtota ar prasmi. Kara skolas ēkas novietne izvēlētajā teritorijā rāda, ka autors ļoti izprot teritorijas sadalījumu pēc tās funkcionālajiem uzdevumiem. Zināmus iebildumus vienīgi varēja celt pret saimniecības pagalma novietni, kas ir grūti apkalpojams. Toties sarežģītam teļu kompleksam atrasta imponzanta un līdzsvarota masu kompozīcija. Tāda kompozīcija prasa māksliniecisku prasmi un labu masu līdzsvaru, ritma un harmonijas izjūtu, ko autors ar savu darbu pierāda. Sevišķi atzīmējama autora prasme grafiski parādīt telpiskās kompozīcijas vadošos pamatojumus. Diplomdarba vadītājs — prof. S. Antonovs.

«Anatomijas institūts Rīgā» ir Jāņa Licīša diplomdarba temats. Viņa darbā

plāna funkcionālais risinājums skaidri un loģiski izkārtots, un dažādās pēc lieluma un nozīmes telpas pārliecinoši savienotas. Būvķermeņu grupējums veidots klasiskās monumentālās būvniecības tradīcijās, kas atsevišķos centros rada grūti atrisināmas problēmas. Šo grūto arhitektonisko problēmu šķetināšanā autors uzrāda lielu atjautību un gauri, kaut arī dažos gadījumos nonāk pie kompromisa risinājumiem.

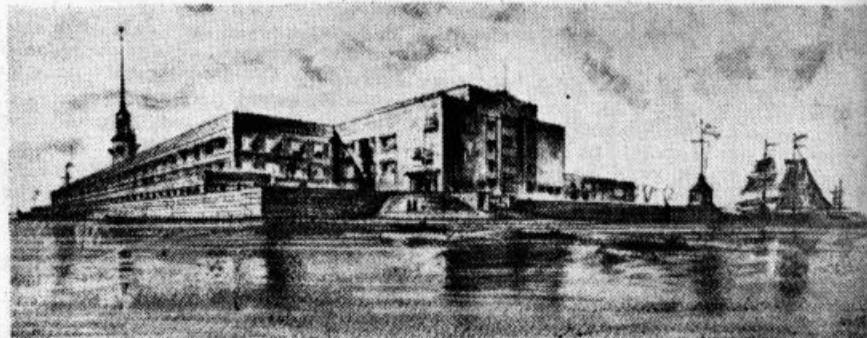
Vienkāršs, realistisks, savam iekšējam saturam atbilstošs ir arī ēkas virsmu iedalījums un sīkdaļu apdare. Pēdējās gan savā apdarē ne vienmēr rāda pārliecinošu formu valodu. Kā studenta diplomdarbs projekts rāda autora lielo māksliniecisko gatavību, pat meistarību. Diplomdarbu vadītājs prof. E. Stālbergs.

Diplomādam Johanam Pikam nācās aizstāvēt Ogres pasažieru stacijas projektu. Autors pareizi piegājis uzdevumu risināšanai, saistot pasažieru stacijas novietni ar pilsētas ielu tīklu attiecīgu pārkārtojumu. Projektā parā-

ditais ielu pārkārtojums atzīstams par lietpratīgu un rāda, ka autors pareizi izprot kustības problēmu pilsētā. Stacijas ēkas plānojums ir vienkāršs, skaidrs un pārskatāms. Būvmasu kompozīcija liecina par autora spējam arhitektoniski organizēt dažāda satura būvķermeņus. Diplomdarba vadītājs prof. S. Antonovs.

Rodas iespāids, ka diplomdarbu vadītāji pratuši savus audzēkņus novest līdz teicamai gatavībai, kas liecina par mūsu jauno celtnieku tehniskajām un mākslinieciskajām spējam un prasmi orientēties arī sarežģītos uzdevumos. Runājot par pašiem diplomdarbiem, jāsaprot, ka tie bija ļoti nevienādi savos apmēros. Turpmāk lapu skaitu vajadzētu normēt un uzdot pēc lieluma kaut cik līdzīgu darbus. Tie apjomā nedaudz samazināmi, pievērst uzmanību sīkdaļu izstrādāšanai un vietējo raksturīgo būvmateriālu pielietošanai.

Visi projekti risināja laikmetīgus uzdevumus, atbilstoši mūsu valsts sodienas prasībām. Arī grafiski darbi ļoti izstrādāti. Arch. A. Vecsilis

J. Kinžalova

Jūras kara skola